

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Definiuntur Principia entis naturalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

3 Denique, Principia alia sunt, iuxta dicta nu. 1. *intrinsicca*, quæ sunt intra rem cuius sunt principia; alia *extrinsicca*, quæ sunt extra rem cuius dicuntur principia. *Intrinsicca* alia sunt *perfectè intrinsicca*, quia sunt vel partes, ex quibus componitur res principia in facto esse, ut anima & corpus respectu hominis; vel quibus componitur compositum in fieri, siue compositi generatio, de quibus Sect. 3. Alia sunt *imperfectè intrinsicca*, quia non componunt rem principiatam, & in hoc sensu sunt extra illam; vniuntur tamè aliquo modo cum illâ, ideoque dicuntur *intrinsicca*, ut subiectum respectu formæ; non enim subiectum est pars formæ, aut hæc pars subiecti, sunt tamen vnita inter se, ideo subiectum dicitur principium *intrinsiccum* formæ.

SECTIO II.

Definiuntur Principia entis naturalis.

4 **A**RISTOTELES cap. 5. textu 42. principia rei naturalis definiuit ea esse, *quæ nec ex sese, nec ex aliis, sed omnia ex ipsis sunt.* Hæc definitio non conuenit principiis rei naturalis præcisè, sed omni primo principio, v. g. Deo respectu creaturarum, Adamo respectu hominum: quia Deus non est ex alio, sed ex ipso omnia; & Adamus non est ex alio homine, sed omnes ex ipso. Et ratio est; quia omne primum principium debet non esse ab alio in eo ordine, alioquin non erit primum. Est ergo hæc Aristotelis definitio vniuersalior quàm in præsentem requiratur. Vt tamen illam defendant, sic eam explicant recentiores communiter, ut verba illa, *sed omnia ex ipsis sunt*, intelligantur non de effectione, sed de compositione, id est ut omnia ex ipsis componentur: quo sensu nec Deus neque causæ efficientes, ut tales, sunt principia entis naturalis; quia licet producant res naturales, non tamen illas componunt. Verùm quia, ut infra dicam, neque materia etiam est pars generationis, cuius dicitur principium, hæc communis explicatio non videtur sufficiens. Melius ergo illa verba, *sed omnia ex ipsis sunt*, explicari possunt, si addatur *omnia ex his sunt intrinsiccè*: sic enim & partes *intrinsiccæ*, & quæ non sunt partes, sunt tamen inuicem *intrinsiccæ*, comprehenduntur.

5 Aduerte tamen, ad rationem principij, de quo loquimur, non requiri, ut ipsum in nullo genere causæ sit ab alio, sed tantum in eo ordine in quo est principium; aliàs nullum esset principium rei naturalis, quia nulla est res creata, quæ saltem in genere causæ efficientis non sit à Deo.

Tria communiter assignantur principia rei naturalis, *materia, forma, & priuatio*. Dixi communiter, quia nonnulli antiquiores Philosophi dixerent, entia naturalia componi ex quatuor elementis, quæ sententia à nobis rejicietur Disputatione II. à num. 5.

Sunt ergo tantum tria enumerata principia rei naturalis. *Materia* quidem, quia cum ipsa sit pars essentialis compositi, non fit ex aliâ materiâ. Per *materiam* intelligo subiectum illud commune & substantiale, quod manet v. g. post mortem hominis, & in quod forma cadaveris introducit, denominaturque postea *cadaver*, *crinis*, &c. *Forma* item substantialis est principium

rei naturalis; quia licet ipsa sit ex materiâ ut ex subiecto (exicipi rationalem) non tamen est ex materiâ ut ex aliâ formâ, quare in ratione formæ ipsa est prima omnium. *Priuatio* item est principium ut terminus à quo, priuatio autem non est ex aliâ priuatione, ac proinde in suo esse est prima. Ex hac doctrinâ facillè explicantur, quæ videbantur aliàs difficultatem ingerere.

Primo enim obicitur potest: Forma sit ex materiâ, item materia sit ex pluribus partibus materiæ quibus componitur; item ex priuatione sit forma tamquam ex termino à quo; ergo materia & forma non sunt prima principia, cum habeant alia ex quibus sunt. Nec potest responderi, fieri ex illis ut ex principiis extrinsecis, prout nonnulli recentiores non satis consequenter dixerunt: non, inquam, hoc potest dici, Primo, quia forma *intrinsicca* est materia, & vna pars materiæ toti materiæ; malè ergo dicitur componi ex eis ut ex principiis extrinsecis. Secundo, quia etiam compositum non est ex priuatione tamquam ex aliquo *intrinsicco*, sed tamquam ex termino à quo; ergo si in hoc ordine materia & forma sunt ex aliis, iam non erunt prima in ratione principij. Respondeo ergo, formam non fieri ex materiâ ut ex formâ (iuxta dicta supra) neque materiam fieri ex partibus materiæ ut ex subiecto aut materiâ ipsius materiæ, neque formam fieri ex priuatione ut ex formâ, sed potius ut ex carentiâ formæ: quare in genere, in quo sunt principia, semper sunt prima. Quod autem in alio genere sint ab aliis, non tollit ab eis rationem primi principij in suo genere, ut dixi numero 5.

Sed virgebis, Eri materia non sit ex partibus ut ex subiecto, est tamen ex illis ut ex partibus *intrinsicis*, in quo genere ipsa materia est principium compositi, scilicet ut pars *intrinsicca*; item materia & forma sunt ex genere & differentiâ ut ex partibus *intrinsicis* Metaphysicis, ergo iam in eodem genere, in quo sunt principia, sunt ex aliis, ergo non prima. Respondeo, materiam non componi ex pluribus partibus materiæ ut ex subiecto, ipsam verò esse principium primum tamquam partem, non tamen qualemcumque, sed subiectiuam essentialiterque componentem; partes verò ipsius materiæ esse solum partes integrantes. *Partes integrantes* voco, quarum qualibet ablata, manet absolute denominatio totius, ut v. g. ablato pede denominatur homo, licet non tam integer ac antea; item ablata vna parte aquæ, manet absolute aqua. *Partes verò essentielles* sunt, quarum qualibet ablata, absolute aufertur essentia totius, v. g. ablata animâ non manet homo, qui nec manet ablato corpore, etiam si maneat anima, ideoque anima & corpus sunt partes essentielles hominis. Partes igitur materiæ non sunt essentielles, sed integrantes ipsam materiam; quia qualibet ablata, manet absolute materia: ipsa autem materia respectu compositi est pars essentialis, quâ ablata non manet compositum substantiale; quare partes materiæ non sunt principia illius in eodem ordine, in quo ipsa est principium compositi substantialis. Ad secundum de partibus Metaphysicis respondeo, animam & corpus non componi physicè & realiter genere & differentiâ, sed solum ratione nostra, quod non tollit à materiâ & formâ rationem primorum principiorum absolute & simpli-

simpliciter in genere physico, de quo in præfenti.

Obiicies Secundò, Etiam vnio partium constituit totum; ergo sunt quatuor principia entis substantialis. Respondeo, vnionem esse rationem formalem, quæ principia constituunt totum, non verò esse principium constituens; quod aliis terminis dici potest, esse principium *quo*, non verò *quod*: sicut actio requiritur essentialiter ad effectum, non tamen vt principium *quod*, sed vt id *quo* influit causa quæ est principium *quod*. In præfenti autem solum agimus de principiis *quod*. Quomodo autem priuatio sit principium, Sectione 3. dicemus.

Obiicies Tertiò, Corpus naturale in concreto, homo v.g. etiam componitur ex subsistentiâ; ergo dantur quatuor principia entis naturalis. Respondent nonnulli, subsistentiam reduci ad formam, quia componit actuando naturam. Dissiplet hæc solutio, quia forma est actus materiae, non verò totius nature; subsistentia autem est actus totius nature: item forma se habet vt entitas perfecta substantialis, subsistentia verò, ex communiore sententiâ, vt modus; ergo sunt diuersa principia, forma substantialis, & subsistentia. Quod autem conueniant in ratione formæ vt sic, non obstat, quò minus dicantur duo principia: nam, si vera esset Scoti opinio, tot adstruens formas essentielles substantiales, quot sunt gradus Metaphysici, sine dubio tot essent principia quot formæ, etsi conuenirent omnes in ratione formæ vt sic. ergo licet subsistentia conueniat in esse formæ cum formâ substantiali, quia tamen habet diuersum valdè conceptum ab illâ, constituet diuersum principium. Secundo respondent alij, subsistentiam non pertinere ad physicam compositionem, sed ad Metaphysicam. Verum ego non video, cur subsistentia non sit de physica constitutione hominis (non dico nature) non secus ac forma. Fortè quia hi in Metaphysicâ de subsistentiâ differunt, putarunt non esse partem physicam, cum, ex communi acceptione, pars Metaphysica ea sit, quæ non realiter, sed per conceptum nostrum est pars, quod procul dubio non conuenit subsistentiæ, quæ realiter distincta est, & realiter componit; est ergo pars physica hominis.

Respondeo ergo, quæstionem solum esse de voce, in quâ tantum dicenda sunt tria principia, quia non loquimur de principiis suppositi; hoc enim ab Aristotele aliisque ethnicis Philosophis, prout distinctum à naturâ, agnitum non fuit, vt ostendimus Disputat. 11. à numero 134. Quare, licet in re subsistentia sit è numero principiorum, non tamen iuxta præfectorum Philosophorum mentem.

SECTIO III.

Principia generationis substantialis
& accidentalis.

NUMERO 3. ostendi, principia entis naturalis in factò esse, idem esse ac partes componentes aut intrinsecas: vnde, si loquamur de composito naturali, in hoc sensu, duo tantum includit principia, materiam & formam, vnitas inter se; si verò loquamur non de ipso composit-

to, sed de generatione illius, dicendum est, eam habere tria principia intrinseca; non quidem componentia, sed quæ intrinsecè respiciantur ab ipsâ generatione, materiam vt subiectam, formam vt terminum ad quem, priuationem autem vt terminum à quo. quæ doctrina explicanda est obiectionum solutione.

Prima sit: Priuatio non est ens, ergo non potest esse principium generationis. Respondeo, priuationem non esse principium influens, aut componens generationem in esse talis, sed præcisè terminum à quo: cum autem verè & realiter deatur priuatio formæ antequam sit forma, & hæc ex non esse transeat ad esse, idèd priuatio absolutè dicitur principium. Pro quo aduerte, in generatione & posse considerari rationem productionis formæ, & etiam rationem mutationis, quæ duo distincta sunt: potest enim esse productio sine mutatione; vt si simul produceretur materia & forma, verè quidem esset productio formæ, non tamen esset mutatio, quia ad mutationem debuiſſet præcedere materia sine illâ formâ. Si ergo in generatione sola consideretur ratio productionis, non respicit necessariò priuationem, quia ad priuationem requiritur, materiam prius extitisse sine formâ, quod non requiritur ad productionem formæ, vt in exemplo posito cernitur. Si verò in generatione consideretur ratio mutationis, necessariò includit priuationem, quia non potest esse mutatio in materiâ, nisi hæc prius supponatur carens formâ, quâ mutatur. Vnde rectè potest dici, mutationis vt talis esse partem intrinsecam ipsam priuationem: neque inconueniens est, priuationem, quæ nihil est in se, dici partem intrinsecam alicuius totius, si illud totum non sit adæquatè posituum, quale verè non est mutatio vt talis, de quo rursus numero 16.

Sed hinc insurget secunda obiectio: Quia potest esse generatio, quin sit mutatio, vt diximus, & de factò fuit in primâ mundi productione, in quâ simul tempore creata fuit materia prima, & forma substantialis; ergo non est de ratione generationis, habere pro principio à quo, priuationem. Respondent nonnulli, etiam in eo casu datam fuisse priuationem, non quidem prius tempore quàm ipsam formam, sed prius naturâ; quia semper materia intelligitur prius naturâ ad formam, pro quo priori datur in illâ priuatio formæ. Sed hæc solutio continet falsam doctrinam, quia repugnat, in eodem instanti reali esse simul formam & eius priuationem, etiam pro priori naturâ: cum enim instans reale sit indiuisibile, necessum est, vt quod verè pro priori existit, existat etiam necessariò pro toto instanti. Si ergo in priori est priuatio formæ, etiam in toto instanti eadem manebit, ergo simul erit forma & eius priuatio, quod prorsus repugnat. Ratio à priori huius repugnantia est, quia illud instans naturæ, est instans præcisionis tantum; quare tunc, licet non concipiatur forma, non tamen concipitur eius priuatio, sed præscinditur, id est, nihil cogitatur de formâ: sicut quando concipio essentiam Petri, & præscindo ab eo quòd sit albus, non tamen idèd concipio illum non album. Ad quam doctrinam oportet, pro multis quæstionibus, diligenter attendere.

Urgeo impugnationem ad hominem, quia si hæc prioritas naturæ sufficeret, vt tunc daretur priua-